

O'ZMU XABARLARI

ВЕСТНИК НУУЗ

АСТА NUUZ

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI O'ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETI ILMIY JURNALI

JURNAL
1997 YILDAN
CHIQA
BOSHLAGAN

2023
1/11/1

Ijtimoiy-
gumanitar
fanlar turkumi

Bosh muharrir:

I.U.MADJIDOV – t.f.d., professor.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Y.S.ERGASHOV – f-m.f.d., professor.

R.X. SHIRINOVA – fil.f.d., professor

Tahrir hay'ati:

Sagdullayev A.S. – t.f.d., akademik.

Ashirov A.A. – t.f.d., prof.

Balliyeva R. – t.f.d., prof.

Malikov A.M. – t.f.d., prof.

Yusupova D.Y. – t.f.d., prof.

Murtazayeva R.H. – t.f.d., prof.

Mo'minov A.G. – s.f.d., prof.

Nishonova O.J. – f.f.d., prof.

Abdullayeva N.B. – f.f.d., prof.

Madayeva Sh.O. – f.f.d., prof.

Tuychiyev B.T. – f.f.d., prof.

Utamuradov A. – f.f.n., prof.

Muxammedova D.G. – psix.f.d., prof.

Siddiqova I.A. – fil.f.d., prof.

Mengliyev B.R. – fil.f.d., prof.

Sa'dullayeva N.A. – fil.f.d., dots.

Arustamyan Y.Y. – fil.f.d., dots.

Pardayev Z.A. – fil.f.f.d., PhD.

Mas'ul kotib: **Z.A.PARDAYEV**

TOSHKENT – 2023

MUNDARIJA

Tarix

Abdullaev B. Zardusht 29-qo‘shig‘i xususida ba‘zi mulohazalar	5
Allaberganov Sh., Jumanazarovna F. Ikkinchi jahon urushi yillarida Xorazmda aloqa tizimida faoliyat yuritgan xodimlar	8
Burxonov I. Tarixchi olim A.O‘rinboyev ilmiy merosida katalog masalasi tarixidan	11
Jumaeva Sh., Qobilov E. Toshkent vohasi ziyoratgohlari to‘g‘risidagi yozma manbalar	14
Zaripboyeva U. Xonqa tumanidagi muqaddas qadamjolar.....	17
Ismatova Z. Buxoro vohasi toponimlarining manba va adabiyotlarda yoritilishi	20
Karimova M. Ayollar ishtirokida o‘tkaziluvchi bir marosim xususida (Farg‘ona vodiysi misolida)	23
Qobilov E., Ashurova U. Uzoq Sharqdan O‘zbekiston SSR ga deportatsiya qilingan koreyslarning tarixshunosligi.....	26
Muxiddinova M. Mang‘itlar davrida oliy ta‘lim maskanlari va ularning ijtimoiy-ma‘naviy hayotidagi o‘rni	29
Namazova U. From the history of Samarkand institute of veterinary medicine, animal husbandry and biotechnologies: history of the first half of the XX century.....	34
Normurodov D. Toshkent vohasining Turk xoqonligi davri “Tosh haykal – balbal”lari xususida	37
Olimov I. O‘zbekistonning atrof-muhitni muhofaza qilish borasida xalqaro hamkorliklarining ahamiyati	41
Omonov D. Xo‘ja Rushnoi arxeologik yodgorligidan topilgan bosma naqshli sopol buyumlar	45
Ro‘ziboyev T., Baxriddinov N. Kochaksoy yangi qoyatosh rasmlari dastabki tadqiqotlari xususida	49
To‘raxo‘jaev S. Turkistondan harbiy asirlar reevakuatsiyasi	52
Xolliyev A. Rossiyada xorijiy sarmoyalar ishtirokidagi aksiyadorlik kompaniyalar faoliyatining qonunchilik asoslari (XIX – XX asr boshlari).....	56
Xushboqov P. Sherobod sho‘rolar davrida	59
Egamov N. Kutubxonachilikni rivojlantirish va kitobxonlikni oshirish masalasi tadqiqotchilar nigohida	62
Ernazarov T. Economic and political order of the Russian empire in Turkestan: analysis of the creation and activities of the customs service	65
Yusupova G. O‘zbekiston ijtimoiy – iqtisodiy hayotida Farg‘ona iqtisodiy rayonining o‘rni (XX asrning 50-80 yillari) ..68	
Falsafa. Pedagogika. Psixologiya. Metodika. Sotsiologiya. Siyosiy fanlar. Islomshunoslik	
Abdullayev A. Abu Rayhon Beruniyning aniq fanlar, tabiiy va ijtimoiy fanlarga oid ilmiy qarashlarining g‘arb sivilizatsion jarayonlariga metodologik ta‘siri.....	71
Abdullayev S. Yangi O‘zbekistonda ta‘lim va bandlik: bandlikni oshirishning ijtimoiy mexanizmlari	74
Abdullayev X. O‘zbekiston- Qirg‘iziston munosabatlari.....	77
Abdunazarova Z. Theoretical background of teaching and enhancing productive speech in specialized language universities.....	80
Abdurasulova Sh. Kredit-modul tizimida bo‘lg‘usi o‘qituvchilarda muloqot kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyasi.....	83
Abdusamatov X. Oilalarga psixologik xizmat ko‘rsatishning o‘ziga xos xususiyatlari	86
Avliyaqulov T., Bo‘rieva D. Kichik yoshdagi maktab o‘quvchilarini tarbiyalashda maktab va oila o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlar	89
Alimov M. Informatika va axborot texnologiyalari fanini o‘qitishda mediata‘limdan foydalanishning afzalliklari (Boshlang‘ich ta‘limda axborot texnologiyalarini o‘qitish fani misolida)	92
Amonov M. Ekoturizm tizimida ijtimoiy tarmoqlarning o‘ziga xos falsafiy xususiyatlarini takomillashtirish zaruriyati ..95	
Arzibayev Q. Sport faoliyati motivlarining dinamik namoyon bo‘lishi.....	98
Achilova M. Pedagoglarda empatiya hissini rivojlantirishga ta‘sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillar	101
Berdiyev F. Ijtimoiy tartib o‘lchovlarining mazmun-mohiyati	104
Boboqulova X. Milliy o‘zlikni anglashdan milliy tiklanish sari ijtimoiy yuksalish.....	106
Botirova D. Pedagoglarda kasbiy so‘nish muammosining ijtimoiy-psixologik tatqiqi va asoslari	109
Buronova G. Mathematical and statistical analysis of the use of virtual pedagogical tools in teaching robotics	112
Gaybiyeva M. O‘zbekiston rivojlanishining yangi bosqichida professional ta‘lim tizimi uchun pedagoglar tayyorlashdagi muammo va yechimlar.....	115
G‘ofirov M. Muhandislik yo‘nalishi bo‘yicha tahsil olayotgan talabalarining umumkasbiy tayyorgarligi talablari	118
Давронова Ф. Значение имитационной моделей в преподавании химии.....	120
Dadajonova F. Saylov tarixida qonun va ahloq munosabatlari	123
Jabborov I. Hozirgi zamon oilalarida er-xotin munosabatlariga xos inqiroz shakllanishining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari.....	126
Jumayev X. Shaxs xotirasini rivojlantirishning nazariy jihatlari	129
Jumaeva G. Qadriyatlar transformatsiyasi sharoitida keksalarning ijtimoiy moslashuv muammolari	131
Jo‘raboyeva M. Conceptual foundations for the formation of economic education in cadets on an integrative approach	133
Zakirova F. IIV xodimlari va kursantlari tibbiy kompetentligining o‘ziga xos xususiyatlari.....	136
Ibodov M. Shaxsda ma‘naviy sifatning tarkib topishida Imom Termiziy hadislarining ahamiyati	139
Ibodullayeva I. Zamonaviy maktab o‘qituvchisi va o‘quvchilari munosabatlarining psixologik xususiyatlari shakllanishiga ta‘sir etuvchi omillar	142
Irgashov G. Talabalar faolligini oshirishda interfaol ta‘lim usullarining ahamiyati	145
Isomiddinov E. O‘zbekistonda mahalliy davlat hokimiyati organlarini isloh qilishning konseptual asoslari	148
Ishankulova G. Sharq mutafakkirlari asarlarida gender munosabatlarining ijtimoiy psixologik omillari	151
Kadirova X. O‘zbek tilini o‘qitishda o‘yin texnologiyasining o‘ziga xos yondashuvlari.....	154
Kariyeva D. Methods of teaching economical terms	157
Karimova K. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini nostandart masalalar yechishga o‘rgatish	160
Karimova M. Biologiya fanidan talabalarni metodik tayyorgarligini amalga oshirishning nazariy asoslari	163

Karimova S. Yangi O‘zbekiston strategiyasida mafkuraviy xavfsizlikni ta’minlash masalalari	166
Qozoqboyeva D. Formation of tolerance in the process of foreign language training	169
Qoraboyev N. Akademik Said Shermuhamedov hayoti va ijodini o‘rganish masalasiga doir	172
Kutlimuratova N. Husayn Voiz Koshifiy aql va ilmning inson hayotidagi o‘rni haqida	174
Латинова Н., Юлдашева Ю. Особенности построения семейных отношений женщин с инвалидностью в Узбекистане	176
Mamadiyarov O‘. Sud-psixologik ekspertizasining huquqiy asoslari	179
Madatov Kh., Sattarova S. Vectorization of uzbek texts using the TF-IDF vectorizer method	181
Mahkamova D. Xotin-qizlarning davlat xizmatlariga muvaffaqiyatli ijtimoiy moslashuvi mehnat samaradorligi omili sifatida	185
Miliorov X. Ta’lim jarayonida bo‘lajak o‘qituvchilarning umumiy texnologik kompetensiyasini shakllantirish metodikasini takomillashtirish	188
Mirvaliyev F. Jürgen koppensteinerning chet tillarini o‘qitishda adabiyot fanidan foydalanishning nazariy tadqiqi	191
Muradova F., Aslonova G. Zamonaviy o‘quv adabiyotlarni yaratishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	193
Nasriddinov D. Fizika fanidan mobil ilovalar hamda robototexnik tizimlarni loyihalash usullarining ilmiy-pedagogik asoslari	196
Nekboyev X. Mediata’limning rivojlanish tarixi va mediasavodxonlikni o‘zlashtirish tizimining asosiy jihatlari	199
Norqobilova R. Bolalarning maktabga tayyorgarligini xorijiy fanlardan diagnostika qilishning ahamiyati	202
Normuminova D. Shaxs xavotirlanishi va agressivligining ijtimoiy psixologik xususiyatlari diagnostikasi	204
Nosirov O‘. Kutubxona-axborot muassasasi faoliyatida ziddiyatlarni hal etish va stresslarni boshqarish	207
Odilova H. Maktabgacha yoshdagi bolalarni axborot muhitida tevarak-atrofga ekologik munosabatga integrativ yondashuvning o‘rni	210
Olimov I. O‘zbekistonning atrof-muhitni muhofaza qilish borasida xalqaro hamkorliklarining ahamiyati	213
Ortiqova Z. Bola tarbiyasida islom ma’naviy-axloqiy o‘g‘itlarining ijtimoiy mazmuni	216
Ortiqova N. Ta’lim kontekstida “gender” tushunchasining pedagogik mohiyati va xarakteristikasi	218
Rajabov M. Maktab o‘quvchilarda grafik tayyorgarlikni shakllantirishning tashkiliy funksional modeli (10-va 11-sinflar misolida)	221
Rajabov S. Zamonaviy davrda barkamol shaxs tafakkurini shakllantirishning ilmiy asoslari	224
Raximov X., Tursunov I. Geometriya fanida dasturiy vositalardan samarali foydalanish	226
Рахимова Н. Дидактические возможности развития английской языковой компетенции будущих медицинских специалистов	228
Raxmatova N. Kreativ fikrlash rivojlanishi-psixologik fenomen sifatida	231
Ruziyev R. Raqamli texnologiya vositalariga asoslangan darslarini loyihalashda multimedia ta’lim muhitining didaktik xususiyatlari	233
Samatov D. Pedagogik oliy ta’limda falsafa fanini o‘qitishning didaktik tamoyillari	236
Safarova Z. Rus tilini o‘rganish jarayonida o‘quvchilarning lingvomananiy kompetentligini rivojlantirish muammosi	239
Sodiqova Sh. Fizika ma’ruzalarida talabalarning kreativ foydalanishini mediateknologiyalar asosida takomillashtirish	242
Subhonova A. Problems and solutions of teaching english to young children as a foreign language	245
Sultanova Sh. Ijtimoiy psixologik xususiyatlar – xotin-qizlarning jamiyatda faolligi determinanti sifatida	248
Талапов Б. Вопросы демократии и демократического развития в конституции Кыргызстана: реальность и перспективы	251
Teshaboev M. O‘zbekistonda ijtimoiy adolatni qaror toptirishning strategiyasi yo‘nalishlari	253
Tilavova U. Yoshlar ma’naviy-axloqiy qiyofasining shakllanishiga raqamli texnologiyalarning ta’siri	256
Tleubayeva G. Iqtidorli talabalarni aniqlashda nazorat testlarining o‘rni	259
Tog‘ayev N. Hadis ilmida ilmu-ma’rifat va ta’lim-tarbiyaga oid o‘g‘itlar bayonlari	262
Tojiboyev M. Ta’lim-tarbiya tizimini innovatsion rivojlantirishda xorij tajribasi	265
Toshev S. Fizika darslarida “Yarimo‘tkazgichlar” mavzusini o‘qitishda talabalarni evristik faolligini rivojlantirish metodikasi	268
Turdiyeva D. Dinshunoslik fanining yuzaga kelishi va rivojlanishi	271
Tursinova Z. Ta’lim sifatini oshirishda o‘qituvchilarning pedagogik mahoratini baholash mexanizmi takomillashuvining kognitiv tahlili	273
Tursunova Sh. Yot g‘oyalarga qarshi mediata’limni shakllantirish	275
Umarov B. Pedagogika fan tarmog‘i bo‘yicha falsafa doktorlarini tayyorlashda Buyuk Britaniya tajribasi	278
Файзуллаева К. Реформы в сфере образования	281
Fozilov F. Bo‘lajak shifokorlarning tibbiy madaniyatini rivojlantirishning pedagogik jihatlari	284
Xaytmetov R. Talabalarning rivojlanish vektorini to‘g‘ri aniqlashtiruvchi pedagogik mexanizmlar	286
Khandamova M. Scientific activity of Abu Rayhan Beruni and his attitude towards religion	288
Xodjaeva S. Talabalarda mustaqil fikrlash jarayonini shakllantirishda psixologik savodxonlikni o‘rni	290
Kholikova M. The importance of interactive methods in the development of reading skills in teaching english	293
Xoliqova P. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini o‘qitishda milliy ma’naviy merosimiz va sharq mutafakkirlarining merosidan foydalanish	295
Xomidchonova Sh. Simulyatsiya yordamida tibbiy biologiyani o‘rganish	297
Cho‘liyyeva V. Bahouddin Valadning hayoti va falsafiy ta’limoti	299
Shodiyeva N. Nikoh mustahkamligiga ta’sir etuvchi ommillarning psixologik xususiyatlari azalari	301
Shodmonqulova M. O‘zbekistonda o‘rta sinfni shakllantirish liberalizm g‘oyalarining o‘rni	304
Shomirzaev N. Yot g‘oyalar ta’siriga tushgan shaxslarni rehabilitatsiya qilish va ijtimoiylashtirish masalalari	307
Shonazarova S. Boshlang‘ich ta’limda geografik tushunchalarni shakllantirishning didaktik imkoniyatlari	310
Eshkuvatov J. Kreativ ta’limning pedagogik amaliyotdagi zaruriy ahamiyati	312

Yunusov I. Bo'lajak shifokorlarining mediasavodxonlik kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik zarurati	315
Yusupjonova I. Amaliy psixologiya yo'nalishi talabalarining kasbiy yo'naltirish samaradorligiga erishish mexanizmlari	318
Yarmanova Y. Jamoaviy munosabatlarda axloqiy fazilatlarini tarkib toptirish mazmuni	321
Filologiya	
Abduvohidova X. Qishloq xo'jaligi don mahsulotlari bilan tuzilgan birikmalar va ularning tahlili (ingliz va o'zbek tillarida)	323
Abdullaeva M. The problem of selecting word in translation	325
Абдурахманова М. Непроизводные и производные омонимы узбекского языка	328
Absalamov X. O'quvchilarda chet tilining yozma nutq mahoratini shakllantirishda "Yozma nutq orqali tanqidiy fikrlashni takomillashtirish" texnologiyasining ahamiyati	330
Adizova O. Folklorshunoslikda oilaviy-maishiy marosimlarning o'rni va ahamiyati	333
Azimova M. Frazologizmlarning shakllanishi va taraqqiyoti	336
Alimov T. Ot-ulov anjomlariga oid leksemalarning struktur-semantik xususiyatlari (o'zbek, nemis va rus tillari misolida)	338
Ачилдиева Н. Полисемия демографической лексики в русском языкознании	341
Achilova N. Nemis va o'zbek tillarida zoonim komponentli frazeologizmlarning milliy spetsifikasi	343
Baymuradova L. Semantic realization of speech and communication strategy in linguistic composition/content	346
Baxadirov J. Ingliz tilidagi ijtimoiy reklamalarni aksiologik (qadriyatlarini aks ettirish) xususiyatlari	349
Yodgorov U. Til korpusida iboralarni teglashning lingvistik asoslari va ma'lumotlar bazasi	352
Jumaniyozov Sh. Uzluksiz ta'lim tizimi adabiyot darslarida badiiy asar tahlilining muhim jihati (P.Qodirovning "Humoyun va Akbar" romani misolida)	355
Djumaniyozova Z. Ingliz va o'zbek tillaridagi antropotsentrik maqollarda ayol tasvirining leksik ifodasi	357
Zohidov R. Adabiy manbashunoslik va matnshunoslik filologik fan sifatida	359
Ibragimov J. Metaforani ifodalashda Yusuf Xos Hojib mahorati ("Qutadg'u bilig" va ingliz tilidagi tarjimalar misolida)	361
Quliyeva D. Xitoy tilida ba'zi salomlashish va murojaat so'zlarining semantik tasnifi	364
Qurbonov P. J.G. Bayronning "Manfred" poemasi tarjimasida Manfred obrazining qayta yaratilishi	367
Qurbonova M. Diachronic and synchronic approach to terminology and terms in linguistics	369
Маджидова Р., Джуманиязова З. Интерпретация образа женщины в пословицах разносистемных языков	372
Mamataliyeva X. The role of linguoculturology in modern linguistics (for the example of the english, german and uzbek languages)	376
Mahmudova N. Gradasiyaning nutqiy hodisa sifatida tadqiq qilinishining asoslari	378
Muminova A. Reklama matnining tavsifi	380
Murodova M. Ingliz va o'zbek tillaridagi tilak formulalarining qiyosiy tahlili	382
Musayeva N. Bolalar kvazidialogik nutqida deysisning pragmatik tahlili	385
Nabiyeva G. Discourse in communicative linguistics	388
Nazarova D. Mumtoz adabiyotda hikoyat janri xususiyatlari	391
Niyozova H. Zebo Mirzayeva ijodida takrorning lingvopoetik xususiyatlari	394
Nizomova M. Pedagogikaga oid terminlarning pragmatik kategoriyalari va pedagogik terminolingvistikasining pragmatik xususiyati (ingliz va o'zbek tillari misolida)	396
Nurimova D. Diskursiv tahlilning lingvistik mohiyati (Usmon Azim she'rlari misolida)	399
Omonova M. Birikmali meliorativ terminlarning leksik-semantik tasnifi	401
Rasulova M. Dramatik diskursda pragmatik xususiyatlar va ularning tahlili	403
Samadova V. Ingliz va o'zbek tillarida antonimiya hodisasi	405
Rasulova S. Fantastik qissalarda xronotop tasviri	407
Rustamova D. Terminologik lug'atlarda ko'p ma'noli terminlarni aks ettirishning ahamiyati va o'ziga xosligi	409
Suvanova M. Urf-odatlariga oid etnografik lakunalar xususida ba'zi mulohazalar	412
Uliqova M. Qon-qarindoshlik konseptini ifoda vositalarining shakllanishi haqida ayrim mulohazalar	414
O'ralov E. Muammoli matnlarda noadabiy fonetik hodisalarni tahlil qilish bosqichlari	416
Khakimova Sh. Linguoculturological approach to the translation of english proverbs into uzbek	418
Xamdamova O. Hadis matnlari leksik qatlami va ularning leksik-semantik tahlili	421
Xidirova G. Masofaviy ta'lim terminologiyasida o'zbekcha termin-neologizmlar va ularning ijtimoiylashuvi bilan bog'liq muammolar	424
Xolova Sh. Fransuz va o'zbek tillarida ijobiy emotif frazemalar lingvomadaniy xususiyatlari	428
Xushmurodova Sh. The influence of personality on learning english language (in the example of bilingualism)	430
Shadiyeva Sh. Matnning modal balini rivojlantirishda affektiv va baholovchi komponentlarning o'zaro bog'liqligi	432
Shamuratova M. Lingvistik kontekstda intonatsion soha va prosodik nutq sohasini tahlil qilish	434
Egamberdiyeva M. Madaniyatlararo muloqotda nutqiy etiketning antroposentrik paradigmasi	437
Egamberdiyeva Sh. Neuro-linguistic programming in advertising texts alar	439
Elmurodova S. Diniy-ilohiy so'zlar semantikasi taraqqiyotiga oid ayrim masalalar	442
Yusubova R. Badiiy matnning mazmunidagi idroki xususida	444
Yarashova N. Metonimiyalarning milliy-madaniy xususiyatlari	447

Shahnoza XOLOVA,
Buxoro davlat universiteti Fransuz filologiyasi kafedrasida o‘qituvchisi
E-mail: shaxnozaxolova25@gmail.com

Buxoro Davlat universiteti dotsenti, PhD M.Akhmedova taqrizi asosida

FRANSUZ VA O‘ZBEK TILLARIDA IJOBIY EMOTIF FRAZEMALAR LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI

Annotatsiya

Tuyg‘ularni ifodalash insoniy muloqotning muhim qismidir. Hissiy iboralar – bu his-tuyg‘ularni tez va samarali ifoda etish imkonini beruvchi turg‘un birikmalardir. Ushbu maqolada biz fransuz tilidagi quvonchni ifodalovchi emotsional iboralarni ko‘rib chiqamiz va ularni o‘zbek tilidagi muqobillari bilan solishtiramiz.

Kalit so‘zlar: frazema, inson his-tuyg‘ulari, xursandchilik, quvonch, ijobiy tuyg‘ular, turg‘un birikmalar, tarjima.

ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПОЗИТИВНО-ЭМОТИВНЫХ ФРАЗ ВО ФРАНЦУЗСКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ

Аннотация

Выражение эмоций является неотъемлемой частью человеческого общения. Эмоциональные фразы — это фиксированные выражения, которые позволяют быстро и эффективно выразить эмоцию. В этой статье мы рассмотрим эмоциональные фразы, выражающие радость на французском языке, и сравним их с их эквивалентами на узбекском языке.

Ключевые слова: Фразовые глаголы, человеческие эмоции, счастье, радость, положительные чувства, устойчивые союзы, перевод.

LINGUISTIC FEATURES OF POSITIVE-EMOTIVE PHRASES IN FRENCH AND UZBEK LANGUAGES

Annotation

Expressing emotions is an essential part of human communication. Emotional phrases are fixed expressions that allow you to express an emotion quickly and effectively. In this article, we will examine emotive phrases expressing joy in French and compare them to their equivalents in Uzbek.

Key words: Phrasal verbs, human emotions, happiness, joy, positive feelings, stable conjunctions, translation

Dolzarbligi. Zamonaviy fransuz tilshunosligida so‘nggi yillarda “phrasème” termini tadqiqotiga tez-tez guvoh bo‘lish mumkin. Xususan, Montreal universiteti Tilshunoslik va tarjima kafedrasida faxriy professori, Sens-Texte nazariyasi asoschisi Igor Melchuk frazemaga quyidagicha ta‘rif beradi: Frazema – bu erkin bo‘lmagan ko‘p leksemali ifoda birligi. [1] Ko‘p leksemali ifoda – bu sintaktik jihatdan birikkan ikki yoki undan ortiq leksemalar qurilmasidir.

Demak, frazemaga berilgan ta‘rif asosida ta‘kidlash mumkinki, tildagi frazemalar soni millionlab erkin bo‘lmagan, lug‘atda taqdim etilishi kerak bo‘lgan birikmalarni ifoda etadi.

Bundan tashqari, Paris XIII Nord universiteti tadqiqotchilari Jean-Claude Ansbre va Salah Mejri tomonidan frazemalarga quyidagicha ta‘rif berilgan: Lug‘at –bu kerakli ma‘lumotlar bilan mos tartiblangan tilning leksik birliklari, yoki so‘z va iboralarning (les lexies) tizimli to‘plamidir. Ushbu ifoda birliklari ikki turga ajratiladi:

Yagona ma‘no bitta ma‘no ifodasi uchun olingan bir so‘zdan iborat bo‘lgan leksik birliklar, ya‘ni leksemalar;

Bir sintagmani hosil qiluvchi bir necha so‘zdan tarkib topgan leksik birliklar – ya‘ni frazemalar. [2]

Frazemalar gap tarkibida turli maqsadlarda ishlatiladi. Jumladan, bir qator bunday turg‘un birikmalar inson his-tuyg‘ularini ifoda etishga xizmat qiladi.

Inson his-tuyg‘ularini ifoda etadigan frazemalar tilshunoslikda qiyosiy o‘rganish tadqiqot sohasi bo‘lib, fransuz va o‘zbek tillarida emotiv frazemalar ifodalashidagi o‘xshashlik va farqlarni o‘rganish, turli madaniyatlarga mansub shaxslar o‘z his-tuyg‘ularini turli yo‘llar bilan ifodalash va boshdan kechirishini tushinishga qaratilgan. Ushbu tadqiqot ijobiy tuyg‘ular idrok etiladigan, ifodalangan va tartibga solinadigan holatlarda hal qiluvchi rol o‘ynashi haqidagi g‘oyaga asoslanadi. Bundan tashqari, u hissiy holatlarni bildirish uchun ishlatiladigan turg‘un iboralar bo‘lgan emotsional frazemalarni tahlil qilishga qaratilgan.

Ushbu sohada so‘nggi tadqiqotlar bu kabi hissiy ifodalarning bir nechta qiziqarli tomonlarini namoyon etmoqda. Birinchidan, ikkala tilda quvonch, qayg‘u, g‘azab va qo‘rquv kabi o‘xshash his-tuyg‘ularni ifodalash uchun turli xil iboralardan foydalanishi aniqlandi. Biroq, har bir tilda qo‘llaniladigan o‘ziga xos iboralarda nozik farqlar ham mavjud.[4]

Masalan, ayrim tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, fransuz tilida quvonch ifodasi ko‘proq ochiq va ifodali bo‘lishi mumkin, o‘zbek

tilida esa nozikroq va vazminroq bo‘lishi mumkin. Xuddi shunday, qayg‘u ifodasi fransuz tilida metafora yordamida ko‘proq, o‘zbek tilida esa o‘ziga xos og‘zaki iboralar orqali ifodalanishi mumkin. Fransiya va O‘zbekiston o‘ziga xos madaniyatlarga ega bo‘lgan ikki davlat bo‘lib, bu ularni qiyosiy tadqiqot uchun qulay hududlarga aylantiradi. Darhaqiqat, Yevropa kontekstidan ta‘sirlangan fransuz madaniyati ma‘lum bir hissiy ochiqlik bilan ajralib turadi, bu yerda o‘z his-tuyg‘ularini to‘g‘ridan to‘g‘ri ifodalash odatiy holdir. Bundan farqli o‘laroq, Markaziy Osiyoda joylashgan O‘zbekistonda his-tuyg‘ular ko‘proq o‘ziga xos tarzda ifodalangan madaniyat mavjud.

Metodlar: Mazkur maqola mavzusini yoritishda tavsiflash va qiyosiy-tipologik metodlardan foydalanildi.

Tadqiqot natijalari. Ushbu qiyosiy tadqiqotda kuzatilgan birinchi farqlardan biri ishoralar tiliga tegishli. Fransuzlar o‘zlarining his-tuyg‘ularini ko‘rsatish uchun ko‘proq imo-ishora va mimikalardan foydalanadilar. Misol uchun, ular baxtli bo‘lganda, ular keng tabassum qilishlari va kimnidir iliq quchoqlash uchun qo‘llarini keng ochishlari mumkin. Boshqa tomondan, o‘zbeklar ko‘pincha ijobiy his-tuyg‘ularini ifodalashda ko‘proq jismoniy masofani saqlashni afzal ko‘radilar. Bundan tashqari, salbiy his-tuyg‘ularni ifoda qilish usuli ham bu ikki madaniyat o‘rtasida farq qiladi. Fransuzlar kerak bo‘lganda g‘azab yoki qayg‘usini ochiq ifoda etishga moyildirlar. Ba‘zan ular o‘zlarining salbiy his-tuyg‘ularini yetkazishda to‘g‘ridan-to‘g‘ri qabul qilinishi mumkin. Bundan farqli o‘laroq, o‘zbeklar ko‘pincha emotsional vazminlikni ma‘qul ko‘radi va to‘g‘ridan-to‘g‘ri qarama-qarshiliklardan qochishga intiladi. Ular muammolarni yanada nozik va diplomatik tarzda hal qilishni afzal ko‘radilar.

Shu o‘rinda ta‘kidlash kerakki, O‘zbekistonda "yuz" yoki ijtimoiy imidj tushunchasi juda muhim. Shaxslar ko‘pincha o‘z obro‘si haqida qayg‘uradilar va ma‘lum bir ijtimoiy uyg‘unlikni saqlashga intiladilar. Shunday qilib, ular ushbu ijtimoiy tasvirni buzmaslik uchun o‘z his-tuyg‘ularini ochiq ifoda etishga kamroq moyil bo‘lishlari mumkin.

Muhokamalar. Frantsuz tilida quvonchni ifodalash uchun ishlatiladigan ko‘plab iboralar mavjud. O‘zbek tilida ham shodlik tuyg‘usini namoyon etish uchun o‘xshash iboralar mavjud, ammo so‘zlar biroz farq qilishi mumkin. Bir nechta misollarni ko‘rib chiqishimiz mumkin:

1. « Être aux anges » : Bu ibora nihoyatda baxtli bo‘lishni anglatadi. U katta mamnuniyat yoki quvonchni ifodalash uchun turli

kontekstlarda ishlatilishi mumkin. O'zbek tiliga quyidagicha tarjima qilish mumkin "Boshi ko'kka yetmoq, baxt bulutida suzmoq"

Masalan : Quand il a appris qu'il avait réussi son examen, il était aux anges. – Intihondan o'tganini bilgach, uning boshi ko'kka yetdi.

2. « Être comme un poisson dans l'eau » : Bu ibora ma'lum bir vaziyatda mutlaqo qulay va baxtli bo'lishni anglatadi. Ko'pincha o'z muhitida o'zini yaxshi his qiladigan odamni tasvirlash uchun ishlatiladi. En ouzbek, c'est « o'zini erkin his qilmoq »

3. « Avoir le cœur léger » : o'zini baxtli va tashvishsiz his qilmoq. Bu ibora juda baxtli va mamnun bo'lishni anglatadi. Ko'pincha baxtning haddan tashqari darajasiga yetgan kishini tasvirlash uchun ishlatiladi. Ushbu iboraning o'zbek tilidagi muqobili sifatida « xotirjam bo'lmoq, ko'ngli to'q bo'lmoq » kabilarni keltirish mumkin.

Masalan : « Depuis qu'il a trouvé un nouvel emploi, il a le cœur léger ». – U yangi ish topganidan beri ko'ngli xotirjam.

4. « Sauter de joie » : Bu ibora baxtdan sakrash darajasiga qadar nihoyatda baxtli bo'lishni anglatadi. Ko'pincha kuchli quvonch reaksiyasini tasvirlash uchun ishlatiladi. O'zbek tilida esa « quvonchdan sakramoq » tarzida tarjima qilinishi maqsadga muvofiq.

Masalan : « Quand il a appris qu'il avait gagné la loterie, il a sauté de joie comme un cabri » – Lotoreyadan yutganini bilganida, u uloqchadek (qo'zichoqdek) sakradi.

4. « Rayonner de bonheur » : o'z atrofidagi baxtdan masrur bo'lmoq, ushbu frazema o'zbek tiliga « baxtdan porlamoq » tarzida berilishi mumkin.

Masalan : « Le jour de son mariage, elle rayonnait de bonheur » – Nikoh to'yi kuni u baxtdan porlar edi.

5. « Être fou/folle de joie » : haddan tashqari baxtli bo'lmoq.

Masalan : "Quand il a gagné la compétition, il était fou de joie". – Musobaqada g'olib bo'lganida, u quvonchdan esdan og'ayozdi.

6. « Eclater de rire/rire aux éclats » : zavq bilan sharaqlab kulib yubormoq, xoxolab kulmoq.

Masalan : « La blague était tellement drôle qu'ils ont éclaté de rire tous les deux ». – Latifa shu qadar kulgili ediki, ular ikkovlari ham xoxolab kulib yuborishdi.

7. « Être comblé(e) de bonheur » : baxtga to'la bo'lmoq, baxti to'kis, bekam bo'lmoq.

Masalan : "Depuis que leur bébé est né, ils sont comblés de bonheur". – Farzandlari tug'ilgach, ularning baxti butun bo'ldi.

8. « Être radieux/radieuse » : baxtli bo'lishni yuzda aks etishi, baxtdan porlamoq, quvonchdan yuzi yal-yal yonmoq.

Masalan : « Lors de son séjour en France, elle était radieuse ». – Fransiyaga qilgan sayohati davomida u quvonchdan porlab yurar edi.

9. « Être de bonne humeur » : A'lo kayfiyatda bo'lmoq, kayfiyati yaxshi, ko'tarinki bo'lmoq.

Masalan : « Elle est toujours de bonne humeur quand elle reçoit des fleurs ». – Gul olgan vaqtda u har doim xush kayfiyatda bo'ladi.

10. « Être au ciel » – boshi osmonga yetmoq - haddan tashqari baxt, qoniqish yoki to'liqlik holatini tasvirlash uchun ishlatiladigan majoziy ibora. Bu ko'pincha ulkan quvonch yoki farovonlik tuyg'usini ifodalash uchun ishlatiladi.

Masalan : « Après avoir travaillé dur pendant des mois, j'ai enfin réussi à obtenir cette promotion tant attendue. Je suis au ciel ! » - Oy davomida qattiq mehnat qilgach, nihoyat uzoq kutilgan ushbu lavozimga erishdim. Bundan boshim osmonga yetdi !

Yuqoridagi misollardan tashqari qiyoslanayotgan tillarda se sentir bien – o'zini yaxshi his qilmoq, déborder de vie – hayotdan zavqlanmoq, vivre un grand moment de bonheur – baxtli bo'lishni his qilmoq, rendre qn heureux – baxtli bo'lish, déborder de joie – quvonchdan to'lib-toshmoq, avoir l'air heureux – ko'rinishi baxtli bo'lmoq, manifester sa joie de vivre – hayot quvonchini ifoda etmoq, porter bonheur à qn – birovni baxtli bo'lish, manifester sa joie de vivre – hayot quvonchini ifoda etmoq, les réjouissances durent – xursandchilik davom etmoqda être épanoui – xursand bo'lmoq, être comblé – quvonchdan to'lib-toshmoq kabi frazeologik birliklar ham mavjudki, ular nutqda turli muloqot jarayonlarida, turlicha vaziyatlarda keng qo'llaniladi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, fransuz va o'zbek tillarida insonga xos ijobiy his-tuyg'ular ifoda etilishida « être » bo'lmoq fe'li ishtirokidagi ad'yektiv birliklar ustivorlik kasb etadi.

Garchi iboralar tildan tilga farq qilsa-da, ularning barchasi bir xil quvonch hissini yetkazishga qaratilgan. Hissiy iboralar tilning muhim qismi bo'lib, ular so'zlovchilarga o'z his-tuyg'ularini tez va samarali ifoda etish imkonini beradi. Bundan tashqari, ushbu qiyosiy tadqiqotlar ma'lum hissiy ifodalarning o'ziga xos madaniy ma'noga ega bo'lishi mumkinligini ham aniqladi. Masalan, "sog'inch" tushunchasi ko'pincha fransuz tilida ma'lum bir emotsional ifoda bilan bog'lanadi, o'zbek tilida esa to'g'ridan-to'g'ri ekvivalenti bo'lmasligi mumkin. Bu emotsional frazemalarni o'rganishda madaniy jihatlarni hisobga olish muhimligini anglatadi.

Bundan tashqari, so'nggi tadqiqotlar ikki tildagi mintaqaviy o'zgarishlarni ham o'rganib chiqdi. Masalan, ba'zi emotsional iboralar ba'zi fransuz yoki o'zbek tilida so'zlashadigan hududlarda ko'proq qo'llanilishi mumkin, boshqa hududlarda esa ular kamroq tarqalgan.

Xulosa. Xulosa qilib aytish mumkinki, fransuz va o'zbek tillarida quvonchni ifodalovchi emotsional iboralar iboralar bir oz farq qilishi mumkin bo'lsa-da, ularning tuzilishida o'xshashliklarga ega. Qaysi tilda bo'lishidan qat'iy nazar, bu iboralar odamlarga o'z baxt va mamnunligini qisqa va ta'sirli tarzda ifodalash imkonini beradi. Shuningdek, hissiyot ifodalarni fransuz-o'zbek qiyosiy o'rganish Fransiya va O'zbekiston o'rtasidagi hissiyotlarni idrok etish va ifodalashdagi madaniy farqlarni ko'rsatadi. Ushbu tadqiqot madaniyatning his-tuyg'ularimizni ifodalash usuliga qanday ta'sir qilishini yaxshiroq tushunish imkonini beradi va madaniyatlararo tushunishni rivojlantirish uchun qiziqarli istiqbollarni taklif qiladi.

ADABIYOTLAR

- Mel'ëuk I.A. « Tout ce que nous voulons savoir sur les phrasèmes, mais... », Observatoire de linguistique Sens-Texte, Université de Montréal
- Jean-Claude Ancombre, Salah Mejri, Le figement linguistique : la parole entravée, 2011, Paris : Honore Champion, 41-61
- Гак В.Г., Григорьев Б.Б. Теория и практика перевода. Французский язык. М.: Интердиалект+, 2000. – 455 с
- Davronovna, X. S. (2022). VIKTOR GYUGONING "MISÉRABLES" ROMANIDA QO'LLANILGAN AYRIM FRAZEMALARNING LEKSIK-SEMANTIK XUSUSIYATLARI. ISSN 2181-3191 VOLUME 1, ISSUE 2 MAY 2022, 361. <http://researchedu.org/index.php/rae/article/view/934>
- Kholova Sh.D., "Some features of certain phraseological units translation used in French literature of the nineteenth century", European journal of interdisciplinary research and development, 2022-yil 18-noyabr, volume 9, 70-74-betlar. https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=SOME+FEATURES+OF+CERTAIN+PHRASEOLOGICAL+UNITS+TRANSLATION+USED+IN+FRENCH+LITERATURE+OF+THE+NINETEENTH+CENTURY&btnG=
- Sh.D.Xolova, "Frazeeologik birlik-frazema-frazeologizm : tasnif va tadqiqot tahlili", Buxoro davlat universiteti Ilmii axboroti, 2022-yil dekabr, 6/2022 son, 92-97 betlar. https://journal.buxdu.uz/index.php/journals_buxdu/article/view/8679